

■ Сувязі

БОЙЦЕСЯ ЗГУБИЦЬ СЯБРОЎ!..

У пісьменнікаў Беларусі і Дагестана склаліся добрыя таварыскія стасункі

Нядаўна пабачыла свет кніга вершаў старшыні пісьменніцкага аб'яднання М. Ахмадава ў перакладзе Міхаіла Пазнякова на беларускую мову. Трывалы мост літаратурнага пабрацімства выбудоўвае з Дагестанам Выдавецкі дом «Звязда». Не аднойчы пісьменнікі гэтага рэгіёна Расіі друкаваліся ў беларускіх літаратурна-мастацкіх выданнях: часопісах «Нёман», «Польмя», газеце «Літаратура і мастацтва». Вядомы арганізатар выдавецкага, літаратурнага працэсу ў Дагестане Марат Гаджыеў аказаў вялікае садзейнічанне ў падрыхтоўцы кнігі «Францыск Скарына на мовах народаў свету»: менавіта ён пазнаёміў з тэкстам беларускага першадрукара сваіх калег, якія і пераклалі верш на аварскую, даргінскую, кумыкскую і іншыя мовы. Не выпадковым падаецца ўдзел беларускага боку і ў традыцыйным кніжным кірмашы ў Махачкале «Таркі-Тау». У гэтым годзе Беларусь на галоўным кніжным свяце ў Дагестане прадстаўляў намеснік дырэктара Выдавецкага дома «Звязда» — галоўны рэдактар часопіса «Нёман» Аляксей ЧАРОТА. Яму мы і задалі некалькі пытанняў.

— Аляксей Іванавіч, кніжная выстаўка ў Махачкале праводзіцца не першы раз. Наколькі прадстаўнічай яна была ў гэтым годзе?

— Мне складана параўноўваць маштаб «Таркі-Тау — 2016» з папярэднімі выстаўкамі, паколькі я прымаў удзел у ёй упершыню. Але, трэба заўважыць, мерапрыемства, якое задумвалася і пачыналася раней як рэспубліканскае, якое павінна прадстаўляць рэгіянальную кніжную прадукцыю, сёлета далёка сягнула за межы Дагестана. У кірмашы прымалі ўдзел больш за восемдзятка выдавецтваў з розных рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі і нават замежжа. Поруч з дагестанскімі выдавецтвамі «Дагкнигоиздат», «Дагестан», «Мавраевъ», «Эпоха», «Лотос», «Абусупьян», «Наука — Дагестан» свае кнігі прадстаўлялі і іншыя рэгіёны. Асацыяцыя кнігавыдаўцоў Расіі (АСКВ) арганізавала калектыўны стэнд, які прадставіў прадукцыю маскоўскіх выдавецтваў «Вече», «Наука», «Молодая гвардия», «Белый город», «Дарь», «Пешком в историю», а таксама выдавецтва «МедиаРост» з Рыбінска,

Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Інгусэцыя. На асобных стэндах была прадстаўлена прадукцыя выдавецтваў «Умная бумага» (Санкт-Пецярбург), Кніжнага выдавецтва Чачэнскай Рэспублікі (Грозны), «Издательство М. и В. Котляровых» (Нальчык), выдавецтва «Ир» (Уладзікаўказ), а таксама кнігі Азербайджана, Беларусі і Казахстана.

— Дагестан літаратурны — гэта проза, паэзія, публіцыстыка на аварскай, лакскай, кумыкскай, даргінскай, цхатабульскай, карацінскай і іншых мовах. Ці адчувалася гэта шматмоўна на выстаўцы?

— Сапраўды, Дагестан з'яўляецца самай шматнацыянальнай рэспублікай Расіі. Толькі пісьмовых моў там ажно чатырнаццаць. Але адчування, што знаходзіцца ў чужым моўным асяродку, зусім не было. Як сказаў у гутарцы часопісу «Нёман» адзін з арганізатараў кірмашы, пісьменнік і выдавец Марат Гаджыеў: «Адзіны лідар сярод літаратур Дагестана — руская мова». У рэспубліцы выдаецца вельмі шмат кніг на рускай мове. Аднак сказаць, што нацыянальныя

Фота Яўгена ПСЕЦКАГА.

мовы прыніжаны таксама будзе няправільна. Яны, нягледзячы на такі мультылінгвізм, як высвятляецца, могуць мірна суіснаваць. Людзі розных нацыянальнасцяў умеюць паважаць адзін аднаго, чужую мову. У мяне склалася менавіта такое ўражанне. І ў гэтым плане многія маглі б павучыцца ў дагестанцаў.

— Чым адрознівалася махачкалінская выстаўка ад падобнага прадстаўлення кніг у Маскве, Мінску, Бялградзе?

— Відаць, цікавасцю да кнігі, літаратуры. Там людзі не так забяспечаны кніжным шматліччам і разнастайнасцю прадукцыі, як у згаданых вамі сталіцах. На адным з мерапрыемстваў у межах кірмашы віце-прэзідэнт Асацыяцыі кнігавыдаўцоў Расіі Алег Філімонаў агучыў статыстыку: на ўвесь Дагестан з яго трохмільённым насельніцтвам працуе ўсяго дзевяць кнігарняў. Таму зразумела, што выстаўка — рэдкая магчымасць дакрануцца да кніжнай культуры, пазнаёміцца з усім спектрам кніжных навінак у розных рэгіёнах Расіі. Дарэчы, пазнаёміцца не толькі з навінкамі ў галіне мастацкай

літаратуры. Што цікава, людзі, якія падыходзілі да нашага стэнда, цікавіліся і нават хацелі набыць кнігі на незнаёмай ім беларускай мове.

— Ужо даўно пайшоў з жыцця вялікі Расул Гамзатаў. Няма Фазу Аліевай. Ці адчувалася на кніжнай выстаўцы прысутнасць дагестанскіх класікаў?

— Яна не проста адчувалася, складвалася ўражанне, што гэтыя людзі на самай справе там — на стэндах, прэзентацыях, абмеркаваннях, «круглых сталах».

Імя Расула Гамзатава не сыходзіла з вуснаў удзельнікаў кірмашы. Відаць, не выпадкова месцам правядзення «Таркі-Тау» выбралі Нацыянальную бібліятэку Рэспублікі Дагестан, якая носіць імя класіка. Акрамя гэтага, арганізатары выстаўкі вазілі гасцей у Гуніб, месца, якое Расул Гамзатаў лічыў сваёй духоўнай радзімай і якому прысвяціў не адзін твор. Уражанне незабыўнае! Сама атмасфера гэтых гор прасякнута паэзіяй.

— Што, якія ідэі і ініцыятывы вы прывезлі з Махачкалы ў Мінск, Беларусь?

— Мне ўдалося пакантактаваць з дагестанскімі, і не толькі дагестанскімі, выдаўцамі, пісьменнікамі, бібліятэкарамі. Як ні банальна гэта гучыць, але вельмі адчуваецца недахоп стасункаў паміж нашымі народамі. Відавочна цікавасць да беларускай культуры, літаратуры. І цікавасць гэтая ў Дагестане вельмі і вельмі вялікая. Ды і нам было карысна даведацца, што ўсё ж там зараз адбываецца. Супрацоўнікі Нацыянальнай бібліятэкі хацелі б мець у сваіх фондах хоць бы тую беларускую літаратурна-мастацкую перыёдыку, якая выдаецца на рускай мове. Пра што мы і вялі перамовы. Думаю, што мы да гэтага не павінны быць абыякавымі. Размова ідзе пра

папулярызацыю нашай нацыянальнай культуры. Ёсць шмат задумак пра супрацоўніцтва ў выдавецкай, інфармацыйнай сферах. Спадзяюся, што хоць бы частку з іх удасца рэалізаваць. Мо наслеў ужо час зрабіць адмысловы выпуск часопіса «Нёман», прысвечаны літаратурам народаў Дагестана ці ўвогуле народаў Паўночнага Каўказа. Мы ж ужо друкавалі ў «Нёмане» вершы Міясат Муслімавай, Лулы Куні... У «ЛіМе», «Малодосці» былі змешчаны пераклады вершаў Саліха Гуртуева, Адама Ахматукаева, Мусы Ахмедава, ды шмат яшчэ каго з цікавых каўказскіх паэтаў. У «Звяздзе» распачаты выпуск серыі «Сябрына: паэзія народаў Расіі». Выйшаў першы зборнік — «Ранішні вецер у акне». Аўтар — народны пісьменнік Удмурці Вячаслаў Ар-Сяр-гі. Такі кнігавыдавецкі праект трэба прадоўжыць выпускам кніг вядомых літаратараў Дагестана, Кабардзіна-Балкарыі, Чачні, ды іншых рэгіёнаў.

— Вы лічыце, што трывалы мост літаратурных сувязяў паміж Махачкалай і Мінскам усё ж можна выудаваць?

— Несумненна. І можна, і гэта ўжо фактычна робіцца. Для гэтага ёсць усе перадумовы. Я пазнаёміўся на кніжнай выстаўцы з многімі зацікаўленымі асобамі, якія гатовы працаваць у гэтым кірунку. У нашых літаратур багаты мастацкі вопыт. Нам ёсць што перадаваць адзін аднаму. Такі мост некалі існаваў. Яго патрэба на толькі аднавіць, умацаваць. Мяркую, што не толькі да дагестанцаў звяртаўся ў свой час Расул Гамзатаў у вершы «Беражыце сяброў»:

На земле друзей не так уж много:
Опасайтесь потерять друзей.

Гутарыў Кірыл ЛАДУЦЬКА

■ Восеньскі фэст

Выйсці на сцежку
спазнання свету,

або Як аб'яднаць экалогію і духоўнасць?

Сярод жыхароў мікрараёна Каменная Горка распаўсюджаны жарт, што такая назва была абрана нездарма: тут жа сапраўдныя каменныя джунглі! Жарты жартамі, але дрэвы і нават кусты тут сапраўдныя рэдкасць. Своеасаблівым «анклавам» жывой прыроды ў густанаселеным раёне стала пакуль адзіная ў горадзе экалагічная сцежка. Каб прыцягнуць увагу гараджан да праекта, было праведзена свята, прысвечанае гармоніі ўзаемаадносін чалавека і прыроды, — «Восеньскі фэст».

Ініцыятары — «Цэнтр экалагічных рашэнняў» і прыход святога Мікалая Японскага пры падтрымцы грамадскай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны». Некамерцыйная ўстанова супрацоўнічае з мясцовымі вернікамі ўжо даўно, наогул менавіта настаяцель храма айцец Павел Сярдзюк прапанаваў зрабіць сумесны праект. Як аказалася, тэрыторыя каля храма ўяўляе сабой прыродную каштоўнасць, бо на невялікім участку зямлі сканцэнтраваны адразу некалькі экасістэм: лес, луг, поле і вадаём. На аснове гэтага на працягу года распрацоўваўся маршрут сцежкі, якая была адкрыта ў красавіку. Цяпер тут для ўсіх ахвотных праводзяцца бясплатныя экскурсіі.

Падчас свята ўся тэрыторыя каля храма занята людзьмі, павышанай цікавас-

ці спрыяе добрае надвор'е. Аднак, як прызнаюцца самі арганізатары, задачы зрабіць маштабнае мерапрыемства ў іх не было, хутчэй — суседскія дружальныя вячоркі, якія, на

Дапамагаць прыродзе выгадна: няспраўныя батарэйкі мяняюць на яблыкі.

жаль, не ўласціва ладу жыцця жыхара сучаснага мегаполіса. На паляне перад уваходам у царкву размясціліся палаткі, у якіх праходзяць розныя майстар-класы. Для дзяцей, якіх проста немагчыма злічыць, і пажылых людзей стаяць лаўкі, астатнія могуць уладкавацца на бярэнах і ступельках, зробленых з пнёў. Атмасфера чымсьці няўлоўна нагадвае юнацкія пасядзелкі каля вогнішча. Усё гэта суправаджаецца канцэртамі, праграма якога

дзівіць разнастайнасцю: ад сучасных хітоў да званоў і беларускай дуды.

Большасць дзяцей з упрыгожанымі аквагрымам шчочкамі. Нават тут прасочваецца прыродная тэматыка: на малюнках галінкі рабіны і казачныя птушкі. Для тых жа, хто хоча тварыць самастойна, у праграме свята ёсць майстар-класы па складанні восеньскіх букетаў і роспісе палатняных (экалагічных!) сумак. Хто прыйшоў, каб на практыцы паўдзельнічаць у захаванні прыроды ў гарадскім асяроддзі, таксама не застаюцца без справы: майстры навучаюць правілаў вырабы кармушак. Дарэчы, усё не так проста, як здаецца: калі не выконваць прапорцыі, напрыклад, пры стварэнні шпакоўні, птушка ўнутр трапіць зможа, а вось выбрацца назад — не. Тут жа непадалёк арганізавана і плячоўка назірання за пярнатымі.

Кульмінацыя свята — экскурсія па экалагічнай сцежцы. Калі б не план, яе было б цяжка запыркмеціць: сцежка па-сапраўднаму дзікая. Уздоўж яе размешчаныя стэнды, так што пры жаданні можна абысціся і без экскурсавода. Аднак прадстаўнікі «Цэнтры экалагічных рашэнняў», а таксама спецыяльна падрыхтаваныя найбольш актыўныя прыхаджане храма гатовыя выступіць у якасці праваднікоў. Усе стэнды інтэрактыўныя, калі ёсць доступ у інтэрнэт, можна паглядзець фота і відэа, а таксама пачуць галасы птушак. Унікальнасць сцежкі ў тым, што тут можна сустрэць віды, занесеныя ў Чырвоную кнігу: птушку драча, матылька махаона і расліну чыну чорную.

Па словах дырэктара «Цэнтры экалагічных рашэнняў» Яўгена Лабанава, суседства з храмам — гэта велізарная перавага: «Нават та-

кі, здавалася б, нескладаны ў рэалізацыі праект павінен знаходзіцца пад пастаянным наглядом. На жаль, ужо не раз нам даводзілася сутыкацца з актамі вандалізму: і стэнды спальвалі, і дрэвы высыкалі, і горы смецця за сабой пакідалі. Прыхаджане робяць вялікую работу па доглядзе за гэтай тэрыторыяй, акрамя таго, самі выступаюць з цікавымі ініцыятывамі. У найбліжэйшых планах у нас правядзенне аўдыяэкскурсіі, а таксама адаптацыя сцежкі для людзей з абмежаванымі магчымасцямі па перасоўванні, крыху пазней — і з асабліваці з зроку. Дарэчы, на адкрыцці экасцежкі ў Каменнай Горцы было прынята рашэнне аб стварэнні тэрыторыі такога ж тыпу ў кожным раёне горада.

Дар'я КАСКО.
kasko@zviazda.by